

ГЛАВА I

ГЕОГРАФСКИ ПРЕГЛЕДЪ

Характерът и културата, нравитѣ и обичаитѣ, издигането и упадъкътъ, съ една дума цѣлото умствено развитие на всѣки народъ зависи главно отъ вида и особеноститѣ на почвата, на която живѣе тоя народъ. Поради това, преди да изложимъ сѣдбинитѣ на българския народъ, ние трѣбва да дадемъ кратъкъ географски прегледъ на ония страни, които нѣкога били поприще на неговата история или сега образуватъ негова родина. При това нѣкога ще се случи да престѣпимъ границитѣ на етнографското разширение на българския народъ, понеже историята и географията на отдѣлни мѣстности отъ югоизточния полуостровъ, съставлящъ единъ видъ затворенъ свѣтъ, ще останатъ много неясни, ако при описанието нѣмаме предъ очи сѣседнитѣ страни.

Югоизточниятъ полуостровъ, който именуваме по общоприетия обичай *Балкански полуостровъ*, е най-малко познатъ отъ всички земи на Европа. До началото на сегашния вѣкъ сѣ го изпълняли съ нѣкакви фантастични планински вериги, рѣчни потоци, езера и градове; за научно проучване на тия страни не е могло и да се помисли. Едва следъ Одринския миръ почна да се изяснява географията на грѣцкитѣ и южнославянскитѣ страни. Всичко, каквото знаемъ за тѣхъ, ние дължимъ не на трудоветѣ на турското правителство, а на неуморимото усърдие на отдѣлни пжтешественици, които, разумява се, сѣ могли да съобщатъ като достовѣрно само онова, що сами сѣ видѣли. Систематично проучване на тия бележити кжтове нѣма още и до сега. „Само оня, който самъ е пжтувалъ по тая страна и при това е могълъ да се ползува отъ достойни за упоменаване карти на Турция, може да повѣрва, че въ Европа още има голѣми населени области съ значителни планини, плодородни полета и голѣми рѣки, толкова малко познати, колкото вътрешна Африка или Австралия“¹.

Освенъ отъ известията на западно-европейски пжтешественици, англичани, французи и нѣмци, ние се ползуваме въ нашето изложение още отъ множество писмени и устни съобщения на мѣстни жители. На тѣхъ особено дължимъ възможността да пишемъ повечето пжти правилно мѣстнитѣ имена, предавани отъ чужденцитѣ твърде често невѣрно.

А. ОРОГРАФІЯ

Отъ незапомнени времена сѣществувало мнение, че Балканскиятъ полуостровъ отъ Адриатическо до Черно море е пресѣченъ съ високъ, недостѣпенъ планински чукаръ, съ непрекъснатата алпийска централна верига, която се простира почти по права посока отъ западъ къмъ изтокъ и образува вододѣлъ на Егейския и Черноморския басейнъ (т. е. на Дунава). Още у Страбона² срѣщаме възгледъ, че илирийскитѣ, пеонскитѣ и тракийскитѣ планини, съставляйки почти права линия, се протакатъ успоредно на Дунава отъ Адриатическо море до